

Одним з напрямків процесу інтенсивної інтеграції України до Європейського співтовариства є приведення норм вітчизняного законодавства у відповідність до вимог міжнародних стандартів у галузі прав людини. Перш за все це стосується права на свободу, особисту недоторканність, гарантій захисту від необґрунтованого кримінального переслідування та покарання. Недосконалість вітчизняного кримінального процесуального законодавства породжує численні скарги як з боку потерпілих так і з боку обвинувачених, викликає негативну реакцію міжнародних організацій, українських громадських об'єднань, омбудсмена. Відомо, що роль держави при прийнятті процесуальних рішень у кримінальних справах не повинна обмежуватися виключно каральною функцією. Перш за все, держава, при здійсненні правосуддя, має прагнути максимально відновити становище осіб що беруть участь у справі, мінімізувати витрати на вирішення справи, нівелювати негативний вплив, якому, безумовно, підлягають особи, що беруть участь у справі.

Сьогодні українські суди перевантажені справами, але незважаючи на значну кількість обвинувальних вироків та зусилля адвокатів потерпілі від злочину не можуть реально отримати відшкодування збитків. Чисельні перевірки як з боку державних органів України так і міжнародних організації не в змозі поліпшити стан матеріально-побутового забезпечення установ виконання покарань та ув'язнених, багато з яких після відбування покарання знову порушують закон. Причиною рецидивів злочинів часто є те, що після виходу на свободу колишні в'язні не можуть влаштуватися на роботу а їхні друзі та родичі припинили з ними спілкування. Перш за все негативний вплив ув'язнення стосується неповнолітніх правопорушників, які вчинили злочин перший раз, та як ніхто потребують підтримки суспільства та держави, тому що вони по суті є ще дітьми, та у більшості випадків спричинили комусь шкоду, не розуміючи, що вони чинять.

З цих причин дуже важливим на даний момент є законодавче закріплення такої процедури, як медіація, тобто можливості примирення потерпілої особи та правопорушника на будь-якій стадії кримінального процесу, для того, щоб потерпілий мав реальну змогу отримати відшкодування від злочину, психологічну підтримку, а правопорушник отримав можливість отримати більш м'яке чи умовне

покарання, щоб не руйнувати свою долю за ґратами.

Окремі питання застосування медіативних процедур у кримінальному процесі у своїх роботах розглядали Х.Д. Алікперов, Ю.В. Баулін, Л.М. Володіна, І.А. Войтюк, Л.В. Головка, О.А. Губська, О.Ф. Ковітіді, Л.В. Лобанова, В.Т. Маляренко, Н. В. Нестор, В.В. Свєрчков, В.М. Трубников, але комплексних цілісних досліджень з цієї проблеми до останнього часу не проводилося, не розроблялися і шляхи удосконалення порядку примирення сторін.

Медіативні процедури у кримінальному процесі регулюються низкою міжнародних актів, але на жаль, українське законодавство вельми обережно рецепіює та застосовує окремі положення цих актів. Найбільш відомими серед них є Конвенції та Рекомендації прийняті Радою Європи, такі як: Європейська конвенція про здійснення прав дітей (8 жовтня 1995 р.), стаття 13 якої «Посередництво та інші способи вирішення спорів», закликає до сприяння процедурі посередництва та іншим аналогічним засобам вирішення спорів; Рекомендація № R (85) 11 щодо статусу жертви в межах системи кримінального права; Рекомендація № R (87) 18 щодо спрощення системи кримінальної юстиції (правосуддя) пропонує державам-членам Ради Європи переглянути своє національне законодавство з метою впровадження засобів позасудового врегулювання конфліктів; Рекомендація № R (87) 20 щодо реакції громадськості на підліткову злочинність; Рекомендація № R (87) 21 щодо зменшення віктимізації і надання допомоги постраждалим; Рекомендація № R (92) 16 щодо європейських стандартів застосування громадських санкцій та заходів, що виступають альтернативою позбавлення волі і сприяють реінтеграції правопорушника в суспільство; Рекомендація № R (99) 19 щодо основних принципів застосування медіації у кримінальних справах.

Рекомендація № R (99) 19 характеризує медіацію її як гнучке, всеохоплююче, спрямоване на вирішення проблем доповнення або як альтернативу традиційному судовому розгляду [1, с. 50-53] та закликає держави – членів Ради Європи (членом якої є і Україна) сприяти розвитку і проведенню програм посередництва між потерпілим і правопорушником в якості загальнодоступної послуги. Крім того, в Рекомендації № R (99) 19 містяться певні вказівки, які визначають умови передачі

справ на медіацію, а також підходи до вирішення питань, які зможуть виникнути після закінчення процесу медіації.

Особливе значення для застосування медіативних процедур має Рамкове рішення Ради Європи «Про становище жертв у кримінальному судочинстві» від 15 березня 2001 року. На його підставі всі країни Європейського Союзу зобов'язані поширювати медіацію в кримінальних справах та забезпечувати прийняття до розгляду будь-якої угоди між жертвою та правопорушником, досягнутої в процесі медіації [2, с. 72-77].

Незважаючи на те, що зазначені Рекомендації не є юридично обов'язковими актами і складають так зване «м'яке право», вкрай важливим є те, що вони приймаються за переконливою згодою усіх держав-членів ЄС і розповсюджуються на всі держави-члени Співтовариства. Отже, поступово, без формальних і тривалих процедур ратифікації, рекомендації Ради Європи стають нормами національного законодавства і практики великої кількості європейських держав [3, с.14].

Значну роль у закріпленні необхідності впровадження відновного правосуддя до національних законодавств відіграє правотворча діяльність ООН, так рекомендації щодо розвитку та впровадження програми відновного правосуддя у національне судочинство країн-членів ООН, містяться у Резолюції Економічної і соціальної ради ООН «Про основні принципи програм відновного правосуддя у кримінальних справах» від 24 липня 2002 р. [4].

Необхідність розвитку нових відновних процедур в Україні визначилося на державному рівні підписанням у травні 2006 р. Указу Президента України «Про концепцію вдосконалення судівництва для утворення справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів». Одним з завдань концепції є «створення можливостей для розвитку альтернативних(позасудових) способів розв'язання спорів», а способом врегулювання спорів названа медіація - діяльність професійних посередників, які спрямовують учасників юридичного спору до компромісу і врегулюванню спору самостійно самими учасниками.

Наказом Міністра юстиції у травні 2005 року було створено міжвідомчу робочу групу з питань впровадження процедури медіації (примирення) в

кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство України, до якої увійшли представники Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Верховного Суду України, Генеральної прокуратури України, та науковці. Аналізуючи, в процесі роботи над концепцією застосування програм відновного правосуддя (медіації) у кримінальному судочинстві України, досвід інших країн, Рекомендації Ради Європи, а також Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, члени робочої групи дійшли висновку щодо необхідності внесення змін не лише до зазначених Кодексів, а й у розробці окремого закону про діяльність медіаторів у кримінальних справах.

Протягом 2006 року відповідною робочою групою було розроблено проект закону України «Про медіацію (посередництво) у кримінальних справах» [5].

Метою зазначеного законопроекту є впровадження процедури медіації, яка полягає у примиренні підозрюваного, обвинуваченого або підсудного і потерпілого за участю посередника (медіатора) і відшкодуванні потерпілому завданої матеріальної та моральної шкоди [5].

Відповідно до положень законопроекту «Про медіацію (посередництво) у кримінальних справах» *процедурою медіації (примирення)* у кримінальних справах визначається процедура, спрямована на примирення потерпілого та підозрюваного (обвинуваченого, підсудного) у справах про умисні злочини середньої тяжкості, необережні тяжкі та особливо тяжкі злочини, а також досягнення між ними згоди (прийняттого рішення) щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди за допомогою медіатора (посередника) [5].

В проекті Закону зазначається, що термін «правопорушник» вживається у значенні підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного. Цим положенням наголошується, що процедура медіації може бути проведена до виходу суду до нарадчої кімнати для винесення вироку. Але у прийнятому нещодавно Кримінальному процесуальному Кодексі України закріплено, що на всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення (ч.4 ст.56) [6]. Примирення є

підставою для закриття кримінального провадження у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність та КПК України.

Згідно зі ст. 469 нового КПК угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді) [6].

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

Укладення угоди про примирення або про визнання винуватості може ініціюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

У разі недосягнення згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості.

Слідчий, прокурор зобов'язані проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

Якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угода може бути укладена з одним (кількома) з підозрюваних чи обвинувачених. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), з якими досягнуто згоди, підлягає виділенню в окреме провадження. Якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими. У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька

потерпілих від різних кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма потерпілими, угода може бути укладена з одним (кількома) з потерпілих. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), яка досягла згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

Таким чином, існує невідповідність між законопроектом новим КПК відносно моменту проведення процедури медіації.

На нашу думку, положення нового КПК є більш логічними і проведення медіації буде доцільним як до проголошення судом вироку, тому що результат медіації може вплинути на сам вирок суду, так і після винесення вироку. Вирок може бути пом'якшений, чи зовсім скасований або замінений на менш суворе покарання в залежності від ходу та результату проведеної процедури медіації. Але процедуру медіації можна проводити й на стадії виконання рішення, тому що винна особа може розкаятися у скоєному, примиритися з потерпілим та добровільно відшкодувати збитки й під час відбування покарання.

Крім того, законопроект «Про медіацію...» передбачає, що потерпілим може бути і юридична особа. Проте, як переважна більшість науковців в галузі кримінального права та процесу, так і чинне законодавство потерпілим називають лише фізичних осіб. З огляду на це, пропонуємо скасувати положення проекту про те, що потерпілою може бути й юридична особа.

Стаття 4 законопроекту встановлює, що сторони можуть відмовитися від медіації на будь-якому етапі її проведення[5]. Н.В. Нестор вважає, що це положення треба доповнити, що неприпустимо розцінювати факт участі у медіації як доказ вини в подальшому судовому розгляді. А ми вважаємо, що якщо особа, що скоїла злочин вирішила примиритися з потерпілим, але потім відмовилася з будь-якої причини, то це не є доказом того, що ця особа дійсно винувата, та суд має врахувати цей факт не для доказу факту вини у скоєнні злочину, а для більш позитивної характеристики особи підсудного при постановленні вироку.

Законопроектом також визначається порядок здійснення процедури та її тривалість, права сторін під час її проведення, форма закріплення результатів медіації. Передбачена тривалість проведення медіації, а саме 1 місяць, крім того за

мотивованим клопотанням медіатора та сторін цей строк може бути продовжений до двох місяців. Вважаємо, що, при визначені терміну процедури медіації, необхідно внести поправку, зупиняє чи не зупиняє така процедура процесуальні строки. Науковці-криміналісти допускають можливість припинення строків досудового розслідування на час здійснення медіації [7, с. 575-576], [8, с. 510-511]. Ми з ними повністю згодні, тому що строк самої медіації може тривати й місяця більш ніж досудове слідство (по українському законодавстві становить 2 місяці), тому треба визначити, що процедура медіації зупиняє строки досудового розслідування.

У проекті Закону України «Про медіацію (посередництво) у кримінальних справах» результатом проведення медіативних процедур є укладання *договору про примирення*. *Договір про примирення* це - договір, який укладається сторонами з метою врегулювання конфлікту на основі взаємних поступок і може стосуватися лише прав та обов'язків сторін та предмета конфлікту [5]. Нашу думку, в положеннях про форму і зміст договору про примирення варто було б закріпити норму про характер даного договору, а саме вимоги щодо добровільності його укладення та розумності. Ми згодні з Н.В. Нестор відносно вимог щодо договору примирення [9, с. 313]. Крім того, на нашу думку, треба закріпити положення, що договір може бути тільки у письмовий формі. Таким чином, *договір про примирення сторін, можна визначити як* договір, що укладається між двома сторонами кримінального процесу: потерпілим та правопорушником для врегулювання їх взаємних прав, обов'язків та відповідальності на основі принципів добровільності, конфіденційності, рівності, неупередженості.

У новому КПК питання відновних процедур присвячена Глава 35, яка передбачає існування двох видів угод у кримінальному провадженні (стаття 468):

- 1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим;
- 2) угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Тобто термін «договір» у КПК не застосовується, а замість нього використано термін «угода», це є ще однією розбіжністю між КПК та законопроектом. В цивільному праві «угода» має більш широкий правовий зміст, ніж «договір», який,

за цивільним законодавством, є різновидом угод. Але існування у кримінальному процесуальному законодавстві договірних правовідносин, взагалі, є новелою і такий договір відрізняється від цивільного. Різниця полягає у статусі сторін, які не мають рівноправного характеру, провідній ролі органів держави у осерді суда та прокурора, меті домовленості, наслідках виконання та невиконання домовленості. Тому, на наш погляд, використання терміну «угода» у майбутньому законі є більш доречним ніж терміну «договір».

Стаття 471 КПК розкриває зміст угоди про примирення: в угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

Наслідком укладення та затвердження угоди про примирення є (ст.473 КПК):

1) для підозрюваного чи обвинуваченого - обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього Кодексу та відмова від здійснення прав, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 474 цього Кодексу;

2) для потерпілого - обмеження права оскарження вироку згідно з положеннями статей 394 і 424 цього Кодексу та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.

Якщо угода про примирення досягнута під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до

суду. Прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені з плином часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди.

Розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для розгляду.

Якщо угоду досягнуто під час судового провадження, суд невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди.

Перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє:

1) що він має право на справедливий судовий розгляд, під час якого сторона обвинувачення зобов'язана довести кожную обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права: мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення; мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно; допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь;

2) наслідки укладення та затвердження угод передбачені статтею 473 КПК;

3) характер кожного обвинувачення;

4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом.

Крім того, перед прийняттям рішення про затвердження угоди про примирення суд під час судового засідання повинен з'ясувати у потерпілого, чи цілком він розуміє наслідки затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу.

Суд зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з'ясування добровільності укладення угоди у разі необхідності суд має право витребувати документи, у тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати в судові засідання осіб та опитувати їх.

Суд перевіряє угоду на відповідність вимогам цього Кодексу та/або закону. Суд відмовляє в затвердженні угоди, якщо:

- 1) умови угоди суперечать вимогам цього Кодексу та/або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди;
- 2) умови угоди не відповідають інтересам суспільства;
- 3) умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб;
- 4) існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися;
- 5) очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань;
- 6) відсутні фактичні підстави для визнання винуватості.

У такому разі досудове розслідування або судове провадження продовжуються у загальному порядку.

Повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається.

Якщо суд переконається, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання. Вирок на підставі угоди повинен відповідати загальним вимогам до обвинувальних вироків з урахуванням деяких особливостей, а саме: мотивувальна частина вироку на підставі угоди має містити: формулювання обвинувачення та статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, яка передбачає кримінальне

правопорушення, у вчиненні якого обвинувачувалася особа; відомості про укладену угоду, її реквізити, зміст та визначена міра покарання; мотиви, з яких суд виходив при вирішенні питання про відповідність угоди вимогам КПК та закону і ухваленні вироку, та положення закону, якими він керувався; у резолютивній частині вироку на підставі угоди повинно міститися рішення про затвердження угоди із зазначенням її реквізитів, рішення про винуватість особи із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, рішення про призначення узгодженої сторонами міри покарання за кожним з обвинувачень та остаточна міра покарання, а також інші відомості, передбачені статтею 374 КПК.

Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку (ст. 394 ч.3 КПК).

У разі невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості потерпілий чи прокурор відповідно мають право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, може бути подано протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення.

Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, розглядається в судовому засіданні за участю сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для судового розгляду.

Суд своєю ухвалою скасовує вирок, яким затверджена угода, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що засуджений не виконав умови угоди. Наслідком скасування вироку є призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була ініційована на стадії досудового розслідування.

Ухвала про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні вироку може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Умисне невиконання угоди є підставою для притягнення особи до відповідальності, встановленої законом.

Стаття 479 нового КПК передбачає можливість відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення може відбуватися на підставі угоди про примирення або без неї.

Таким чином, положення нового КПК містять цілу низку положень щодо визначення та порядку закріплення угоди про примирення, але необхідність прийняття окремого закону про медіацію у кримінальних справах обґрунтовано тим, що КПК не може містити положень щодо правового статусу медіатора, порядку оплати праці медіатора та інш. Третя глава законопроекту присвячена правовому статусу медіатора, а саме вимогам до його особи, професійним правам та обов'язкам, а також відповідальності. Так, ч.1 ст.17 передбачається, що медіатором може бути особа - громадянин України, іноземець, чи особа без громадянства, яка досягла 25-річного віку, має повну вищу освіту, досвід роботи не менше 2-х років в сфері психології, соціології, педагогіки або права. Крім того, медіатором не може бути особа, визнана в судовому порядку недієздатною, або яка була засуджена за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину незалежно від зняття чи погашення судимості або за будь-який інший злочин, якщо судимість не знято чи не погашено в установленому порядку.

На думку Н.В. Нестор, з якою ми повністю згодні, необхідно передбачити, що медіатором може бути лише громадянин України [9, с. 313]. Це зумовлено тим, що їх діяльність можна розглядати як певний прояв державної служби. Але в той же час недоцільно обов'язок примирення покладати на державних службовців оскільки губиться живий зв'язок з громадою, що є важливим для реабілітації правопорушника Він повинен бути чітко обізнаний в положеннях діючого законодавства, його діяльність фінансуватиметься з державного чи місцевого бюджету, з них же здійснюватиметься його соціальне забезпечення.

Також, на наш погляд, медіаторами можуть бути тільки ті особи, які не є зацікавленими у вирішенні питання на користь тієї чи іншої сторони, не бути їх представниками, родичами, знайомими, це не можуть бути органи дізнання, попереднього слідства, суду чи прокуратури.

Медіатор, крім досвіду роботи у сфері психології, соціології, педагогіки або права, повинен пройти додаткову професійну підготовку щодо проведення процедури примирення при вирішенні конфліктів. Навчання медіаторів, на нашу думку, має здійснювати саме держава, тому що медіаторам треба отримати повноцінну освіту, підтверджену дипломом державного зразка для того, щоб більш ефективно та належним чином організувати процедури медіації між правопорушником та потерпілою особою.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене можна сказати, що медіатором може бути тільки громадянин України, що досяг 25-річного віку, має повну вищу освіту, досвід роботи не менше 2-х років у сфері психології, соціології, педагогіки або права, пройшла спеціальне навчання у державних установах, отримала відповідну акредитацію та внесена до реєстру медіаторів. Крім того, медіатором не може бути особа, визнана в судовому порядку недієздатною, або яка має судимість, якщо вона не знята чи не погашена в установленому законом порядку.

Також законопроектом визначаються підстави дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень, соціальне і пенсійне забезпечення, порядок оподаткування доходів. У законопроекті вказано, що шкода, завдана особі внаслідок незаконних дій чи бездіяльності медіатора відшкодовується ним у повному обсязі. Проценко Д. вважає, що це не є правильним, тому що медіатор – не лікар, який має надати необхідну термінову медичну допомогу для порятунку життя [10]. Медіатор не консультує, як аудитор (аудитори несуть відповідальність за шкоду, якщо неправильно консультували), медіатор лише допомагає сторонам пройти через процес переговорів, не даючи при цьому порад/консультацій, не приймаючи рішень. Тому медіатору немає за що нести майнову відповідальність[5]. Ми вважаємо, що медіатор не може у повному обсязі нести майнову відповідальність за свої дії, тому що він виступає як радник сторін, консультує їх, дає їм змогу примиритися, та він може нести часткову майнову відповідальність, наприклад, за розголошення інформації, одержаної ним під час проведення процедури медіації, як і перекладач.

Окремою главою регулюється організація діяльності медіаторів. Організаційною формою здійснення процедури медіації є об'єднання медіаторів, що утворюються виключно самими медіаторами. Воно є професійною громадською

неприбутковою організацією та діє на підставах добровільності, самоврядування, колегіальності та гласності. Положеннями цього законопроекту не передбачено, що об'єднання медіаторів є єдиною організаційною формою здійснення медіації, а тому можна стверджувати, що послуги медіатора може надавати особа, що внесена до реєстру медіаторів, проте не входить до жодного об'єднання.

Також передбачено, що з метою забезпечення єдиного державного обліку медіаторів та запобігання недобросовісній діяльності осіб, що не відповідають вимогам закону створюється реєстр медіаторів - єдина державна інформаційна система, яка містить відомості про медіаторів і формується на підставі списків медіаторів. Вважаємо, що це положення цілком доцільне, прозоре, та допоможе уникнути незаконної діяльності осіб, які будуть називати себе медіаторами, та їх некваліфікованій допомозі у кримінальних справах. Тому що усі медіатори, які будуть належати до єдиної державної інформаційної системи пройдуть відповідне навчання.

Таким чином, можна зробити висновок, що прийняття окремого закону «Про медіацію (посередництво) у кримінальних справах» є цілком обґрунтованим та закріплює основні засади медіації та форми її організації.

Не зважаючи на те, що Верховна Рада України не прийняла Закон України «Про медіацію (посередництво) у кримінальних справах», але різні громадські, благодійні, партнерські організації активно займаються впровадженням програм медіації (відновного правосуддя) і при цьому застосовуються різні механізми передачі справ на медіацію - їх передають судді, прокурори, служби у правах дітей, тощо (Харківська обласна група медіації, Одеська обласна група медіації, громадська організація «Київський правозахисний альянс» та ін.) Ці групи медіації об'єдналися в Асоціацію груп медіації України та Український центр порозуміння, які й активно займається впровадженням програм примирення потерпілих і правопорушників та просвітницькою діяльністю у цій сфері. Крім того, впровадження в Україні відновного правосуддя відбувається за підтримки Верховного суду України, Академії суддів, Міністерства юстиції, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Генеральної прокуратури, Державного департаменту з питань виконання покарань в Україні та інших державних

організацій. Також, на даний час медіація в Україні вже застосовується на практиці деякими судами, а саме у вигляді пілотних проектів у різних містах України.

Водночас в Україні медіаційний підхід вирішення спорів і досі сприймається як новаторський. Проте, зважаючи на зміцнену увагу та діяльність науковців, органів державної влади та професійних громадських організацій щодо вивчення та запровадження інституту медіації, є підстави сподіватися, що невдовзі він буде опанований та, що в українському законодавстві буде запроваджено цей дійсно прогресивний інститут, який позитивно впливатиме на учасників кримінального процесу та стане конкретним механізмом забезпечення права сторін на примирення, визначеного чинним законодавством, та сприятиме формуванню позитивного іміджу країни серед світової спільноти.